

NAKON DRŽAVE BLAGOSTANJA

Političari su
ukrali Vašu
budućnost...

...Vi je
možete
vratiti

CEA

CENTAR ZA
JAVNE POLITIKE I EKONOMSKE ANALIZE

www.cea-policy.hr

Urednik Tom G. Palmer
Studenti za slobodi & Atlas mreža

Rastući deficiti

- ▶ Rastući deficiti i javna zaduženja (kada je kraj?)
- ▶ A koliki su tek implicitni dugovi tj. (još) nefinancirane, nagomilane i obećane mirovinske i zdravstvene obveze koje tek dolaze na naplatu, a bez trenutnog su pokrića i statističkog bilježenja (“ali budućnost dolazi vrlo brzo”)
- ▶ Obamacare deficit
- ▶ Slijede novi astronomski porezi (i/ili printanje novca?)
- ▶ Pravi problem nije kako plaćati državnu potrošnju – dugom ili porezima, nego u samoj državnoj potrošnji (kako političar može sakupiti hrabrost?)
- ▶ Tko će rezati i susprezati previsoku potrošnju države? (ne govorimo o ukidanju!)
- ▶ Mladi su danas porobljeni... Planine dugova na leđima mladih i djece (teret dugova)
- ▶ Povijest civilizacije je povijest ograničavanja političke moći (liberalno nasljeđe)
- ▶ Tradicija individualne slobode ispred i umjesto arbitrarne političke moći

Dobrovoljna pomoć

- ▶ Uzročne veze između uspona paternalističke socijalne države blagostanja i pada uzajamne dobrovoljne pomoći
- ▶ Dobrovoljna društva, kršćanske crkve, bratstva uzajamne pomoći, masonske lože, stari drugovi
- ▶ Kršćanski je pomoći dobrovoljno i kad treba, ali ne lijenoj osobi i putem prisilne preraspodjele
- ▶ Civilno društvo i demokracija, jednakost
- ▶ Interna pravila umjesto nametnutih regulacija
- ▶ Pomoć uz određene uvjete (plaćanja i ponašanje)
- ▶ Dvije vrste siromašnih – zaista siromašni i statistički siromašni, ljudi u “opravdanoj” nevolji i lijeni ljudi (nužna diferencijacija siromašnih i pravedno ciljanje socijalne pomoći – nova socijalna pravednost)
- ▶ Dobrovoljna razmjena umjesto privilegija i restrikcija
- ▶ Karitativnost potiče siromašne da se pobrinu za sebe i svoje obitelji
- ▶ Ograničena socijalna pomoć (*safety net*) kao liberalno rješenje (Smith, Hayek, Röpke, Friedman)
- ▶ Röpke „naše pravilo, načelo i naš veselo prihvaćen ideal treba biti sigurnost kroz rad i odgovornost pojedinca, nadodan uzajamnom pomoći.“

O siromaštvu

- ▶ Razlika između nedostatka bogatstva i siromaštva, statističkog i pravog siromaštva
- ▶ „postoji siromaštvo ako nužne potrebe nisu zadovoljene, ali nije siromaštvo ako nedostaje tip blagodati za koji se nije stvorila potreba, i za koju se uopće niti ne zna da postoji.
- ▶ Primarni uzroci ili determinante bogatstva su institucije koje stvaraju poticaje za stvaranje bogatstva.
- ▶ Siromaštvo stoga, mjereno u odnosu na pozadinu bogatstva, predstavlja neuspjeh stvaranja (ili zadržavanja) bogatstva
- ▶ Uzroci takvog neuspjeha (stvaranja i zadržavanja bogatstva) su one institucije ili prakse koje stvaraju predatorske prijenose (redistribucije) koji izravno osiromašuju jedne za blagostanje drugih.
- ▶ Ako su prilike za dobrovoljne aktivnosti za stvaranje bogatstva neravnomjerno raspoređene, lako je moguće da će to povlačiti za sobom neravnomjerno dijeljenje bogatstva (jednakost prilika, ali ne i ishoda tj. dohotka)
- ▶ Siromaštvo se transformira od linije koja dijeli preživljavanje i izgladnjelost i postaje više pitanje prosječnog bogatstva, gdje je slabiji status siromašnijih u pravilu pitanje nesposobnosti ili nevoljkosti proizvoditi vrijednost ili štednju.

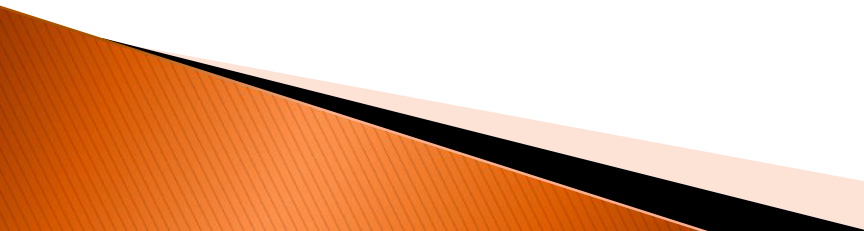
O siromaštvu

- ▶ Mnogo je lijenih primatelja socijalne pomoći (umjesto da to budu samo aktivni tražitelj novog posla – zamka blagostanja)
- ▶ Zakoni o siromaštvu stvorili stalnu klasu (lijenih) “prosjaka”
- ▶ Dobrovoljno milosrđe (*charity*) pomaže onima koji su nisu bili dobre sreće ili koji zaista trebaju pomoć drugih, što se najbolje nudi kroz slobodna udruženja, društva, kršćanske crkve i druge organizacije civilnog društva.
- ▶ Davanje milodara je dugo vremena bilo povezivano sa svetim vjerskim obvezama
- ▶ Davanje milodara potrebitima se u pravilu smatralo u klasično liberalnoj tradiciji kao izraz vrline velikodušnosti i suosjećanja.

Financijska kriza

- ▶ Pokušaj povećanja udjela vlasnika kuća i stanova u SAD-u
- ▶ Vladine agencije provode politiku 'kreativnog financiranja'
- ▶ Dobri bankarski standardi u potpunosti su bili ignorirani
- ▶ Loši hipotekarni krediti ili krediti sa ekstremno niskom kamatnom stopom, bez kolaterala
- ▶ Sve više i više cijene nekretnina
- ▶ Ljudi uzimaju dodatne kredite kako bi kupovali dodatne nekretnine
- ▶ 2008. balon puca
- ▶ Dužnička kriza pogađa SAD i Europa
- ▶ Povećana javna potrošnja za zdravstvo, mirovine i druge socijalne programe
- ▶ Deficit SAD-a (i do fiskalne litice)

Nekretninski mjehur i Falconovo izvješće

- ▶ “Nacionalno partnerstvo za (priuštivo) vlasništvo nad kućama”
 - ▶ Rizični krediti bez pokrića, snižene kamate – “kreativne financije”?
 - ▶ Toksične financijske imovine (državna intervencija–poticaj a ne neoliberalni kapitalizam)
-
- ▶ 2003. Armand Falcon, Ured za federalni nadzor poslovanja nekretninama
 - ▶ upozorenje da dva državna poduzeća (Fannie Mae & Freddie Mac) mogu postati nesolventna jer obavljaju vrlo neodgovorna i upravljački rizična pozajmljivanja
 - ▶ Predviđanje domino efekta koji bi prouzročio nedostatak likvidnosti na tržištu.
 - ▶ Slijedio je poziv iz odjela Bijele kuće za ljudske resurse koji ga je obavijestio da je otpušten... a onda predsjednik Bush ponovno postavio Armanda Falcona Jr., otpuštenog kritičara Fannija i Freddija na posao njihovog nadglednika.
-

Busheva intervencija

- ▶ Bush: „koristimo veliku snagu federalne vlasti u kombinaciji sa saveznom državama i lokalnim vlastima kako bismo vas ohrabрили da posjedujete vlastiti dom.“
- ▶ "Nitko nije htio zaustaviti taj mjehur, " prema Lawrenceu Lindseyu, Bushevom višem gospodarskom savjetniku. – jeftine kamatne stope po kojoj su mogli posuđivati zahvaljujući federalnoj garanciji, zajmovi za radnike nižih primanja i manjine.
- ▶ Fannie je potrošio 170 mil. dolara na lobiranje i donacije političkim kandidatima.
- ▶ kreditne provjere postale sve više oslabljene te su izložile poduzeće i državu sve većem financijskom riziku.. sustavnim olabavlivanjem zahtjeva za kreditnom sposobnošću, te je u njegovo vrijeme Freddie Mac vodio veliku ekspanziju tržišta drugorazrednih kredita
- ▶ zahtjevi dioničara za dugotrajnom profitabilnošću nije se mogla uskladiti sa političkim direktivama velikih novih koraka. Jedan zaposlenik je opisao kako je rasprava u uredu sve češće bila o tome koliko dugo će im trebati dok nisu otkriveni: „Nije trebalo mnogo sofisticiranosti kako bi se primijetilo što se događalo sa kvalitetom zajmova. Svatko je mogao vidjeti, ali nas nitko nije izvana ispitivao o tome.“

Socijalni sustavi

- ▶ Država blagostanja je zapravo (tj. trebala bi biti) kad država stvori uvjete slobode stvaranja blagostanja tj. bogatstva (klasični liberalizam)
- ▶ Bismarck je uveo državna osiguranja u okviru mjera “državnog socijalizma” kako bi radnici bili ovisni o državnoj patronaži
- ▶ Bismarck kao uvertira u nacionalsocijalizam (antiliberalizam i kolektivizam)
- ▶ FDR–ov New Deal
- ▶ Javne investicije i masovni radovi kao progresivizam?
- ▶ “Ratovi protiv siromaštva” (kakav je zaista target?)
- ▶ Proliferacija i ekspanzija socijalnih programa
- ▶ Minimalna plaća
- ▶ Priušćiva zdravstvena skrb (Obamacare), ali i Bushevi programi
- ▶ Umjesto umjerene socijalne države, spašavat ćemo socijalnu državu od socijalista

Pravi "New Deal"

- ▶ Napraviti odmak od PAYGO "piramidalne sheme"
- ▶ prema privatnoj investicijskoj štednji
- ▶ Zdravstvene reforme – zemlje poput Švicarske i u manjoj mjeri Nizozemska i Francuska umanjuju državnu kontrolu i uspostavljaju tržišne mehanizme, uključujući dijeljenje troškova pacijenata, tržišno određivanje cijena proizvoda i usluga i povećanje konkurentnosti među osiguravateljima i pružateljima usluga.
- ▶ „Postupno, socijalna odgovornost trebala bi se prebaciti sa države prema civilnom društvu, prvenstveno humanitarnim organizacijama, dobrotvornim ustanovama za one najugroženije.“

Talijansko blagostanje

- ▶ Liberalna vlada predvođena Luigijem Einaudijem
- ▶ Veliki poslijeratnih rast
- ▶ Nastaju brojne tvrtke: Olivetti, Eni, Fiat itd.
- ▶ 1960te – počeci talijanske socijalne države
- ▶ Redistribucionistički pokreti, javno stambeno zbrinjavanje itd.
- ▶ Odluka Ustavnog suda iz 1966. – olabavljeno tumačenje ustavnog ograničenja održivog proračuna
- ▶ Velikodušni sustav mirovina (razlog: mlado radno aktivno stanovništvo)
- ▶ Rigidna regulacija tržišta rada
- ▶ Nacionalni zdravstveni sustav potpuno financiran porezima
- ▶ Usporavanje rasta
- ▶ Bezuspješni pokušaji reforme početkom 90-tih su bezuspješni

Grčka tragedija

- ▶ Prosječni rast od 5% do 1981.
- ▶ PASOK dolazi na vlast 1981. (kada Grčka i ulazi u EU)
- ▶ Do danas su se na vlasti izmjenjivali PASOK i Nova demokracija – promocija etatizma, kronizma, paternalizma, socijalnih beneficija itd.
- ▶ Masovno izbjegavanje poreza (primjer – atenski bazeni)
- ▶ Transferi iz EU su išli isključivo na potrošnju, a ne na infrastrukturne projekte
- ▶ Korupcija u javnom zdravstvu – bankrot obitelji zbog podmićivanja
- ▶ 2010. otkriveno da Grčka uopće nije imala fiskalne pretpostavke za Eurozonu
- ▶ Slaba konkurentnost ekonomije, visoka nezaposlenost
- ▶ Velikodušne mirovine (žene s djecom mogu ići u mirovinu već sa 50 godina)